

JÓZEF OKUNIEWSKI

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
Warszawa

**Z KONFERENCJI EKONOMISTÓW ROLNYCH KRAJÓW SOCJALISTYCZNYCH
W MOSKWIE W DNIACH 25. 8 — 2. 9. 1958**

Z inicjatywy Wszechzwiązkowego Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Wszechzwiązkowej Akademii Nauk Rolniczych imienia Lenina w Moskwie odbyła się w dniach od 25 sierpnia do 2 września 1959 r. konferencja naukowo-metodyczna przedstawicieli Instytutów Ekonomiki Rolnictwa z krajów socjalistycznych.

W konferencji wzięli udział dyrektorzy i pewna liczba pracowników naukowych Instytutów Ekonomiki Rolnictwa: Bułgarii, Czechosłowacji, Chin, Mongolii, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Polski, Rumunii, Węgier i Związku Radzieckiego. Ze Związku Radzieckiego brali udział w konferencji również dyrektorzy Instytutów Ekonomiki Rolnictwa Republik Związkowych i filii Wszechzwiązkowego Instytutu Ekonomiki Rolnictwa.

W skład delegacji polskiej wchodził prof. dr Fr. Dziedzic, dyrektor Instytutu Ekonomiki Rolnej w Warszawie oraz z-ca prof. dr J. Okuniewski jako delegat komitetu Ekonomiki Rolnictwa przy Wydziale V PAN.

Tematyka konferencji obejmowała referaty i dyskusje na następujące tematy:

1. Nowe formy organizacji pracy i wynagrodzenia za pracę w kołchozach i spółdzielniach produkcyjnych.
2. Metody obliczania kosztów produkcji rolniczej i wprowadzenie rozrachunku gospodarczego w kołchozach i spółdzielniach produkcyjnych.
3. Metody badań nad rozmieszczeniem i specjalizacją oraz systemami rolniczymi w krajach socjalistycznych.
4. Ekonomiczna ocena ziemi.

Ponadto w drugiej części konferencji dyrektorzy poszczególnych Instytutów przedstawili tematykę, organizację i główne elementy metodyki prowadzonych w ich placówkach prac naukowych.

Referat o nowych formach organizacji i opłaty pracy w gospodarstwach spółdzielniach wygłosił prof. Minkow z Bułgarii. W referacie przedstawione zostały wyniki badań bułgarskich dotyczące form i wielkości brygad, organizacji pracy w ramach brygad oraz form opłaty pracy. Szczególnie ciekawa była trzecia część referatu. Wynika z niej, że w większości spółdzielni produkcyjnych w Bułgarii przechodzi się od systemu dniówki obrachunkowej i wynagrodzenia częściowo w gotówce i częściowo w produktach na system ustalonych w pieniądzu wynagrodzeń w oparciu o wykonanie norm i osiągane wyniki produkcji. Prawie we wszystkich spółdzielniach wypłaca się 60—70% wynagrodzenia za pracę w formie comiesięcznych zaliczek, w oparciu o plan finansowo-gospodarczy, a resztę w końcu roku w zależności od wyników osiągniętych przez spółdzielnię, poszczególne brygady i ilość pracy wykonanej przez poszczególnego członka. Także i w tych spółdzielniach, które stosują jeszcze system dniówki obrachunkowej prawie całkowicie zlikwidowano opłatę w produktach i wprowadzono system comiesięcznych zaliczek.

W toku dyskusji radzieccy ekonomiści rolni przedstawili wyniki swych badań na tym odcinku. Od 1956 roku wprowadzili oni eksperymentalnie w kilkudziesięciu kołchozach system gwarantowanych płac w gotówce, oparty na wykonaniu norm

pracy i uzyskiwanych wynikach produkcji oraz system zaliczek miesięcznych dla kolchoźników.

W wyniku przeprowadzonych badań i stwierdzeniu korzystnego wpływu nowych form wynagrodzenia kolchoźników, który wyraził się we wzroście zainteresowania w pracy, podniesieniu poziomu produkcji i wydajności pracy, w Związku Radzieckim przechodzi się na nowy system w większości kolchozów.

W wyniku dyskusji uzgodniono, że dalsze badania nad doskonaleniem stałej płacy w formie pieniężnej w nny iść w parze z wypracowywaniem coraz prostszych i prawidłowych norm technicznych i taryfikatorów. Ważne znaczenie ma również kontynuowanie badań nad sposobami zwiększania zainteresowania materialnego członków spółdzielni i w ten sposób przyczynienie się do wzrostu produkcji i obniżenia kosztów.

Na zakończenie dyskusji podkreślono, że niezależnie od pozytywnej wymiany doświadczeń w zakresie form plac roboczych i organizacji pracy w spółdzielniach produkcyjnych i kolchozach oraz metod badań, Instytuty Ekonomiki Rolnej poszczególnych krajów pow.nny prowadzić dalsze badania w tym zakresie własnymi metodami i w ścisłym związku z konkretnymi warunkami. Informacje o wynikach badań dotyczących organizacji i opłaty pracy winny być przekazywane Instytutowi Ekonomiki Rolnictwa w Bułgarii, który będzie w dalszym ciągu koordynatorem w zakresie tego tematu.

Drugi referat o metodyce obliczania kosztów produkcji i wprowadzania rozrachunku gospodarczego w spółdzielniach produkcyjnych, wygłosił dyr. Wszechzwiązkowego Instytutu Ekonomiki Rolnictwa kand. nauk ekonomicznych A. I. Tułupnikow. Główna część referatu poświęcona była metodyce obliczania kosztów produkcji w rolnictwie. Najżywszy oddźwięk w dyskusji znalazła sprawa sposobu obliczania wynagrodzenia członków spółdzielni i kolchoźników za wykonaną pracę, które stanowi główną część kosztów produkcji.

W Związku Radzieckim i w wielu krajach demokracji ludowej stosuje się przy obliczaniu kosztów produkcji umowną stałą placę za dzień pracy członka spółdzielni, gdyż faktyczny jego dochód zawiera nie tylko placę roboczą, ale również dochód do datkowy z tytułu współwłasności środków produkcji i n e stanowi elementu kosztów. Większość uczestników konferencji przyjęła tę metodę jako słuszną i teoretycznie poprawną. Jedynie dyr. Instytutu Organizacji Pracy w Rolnictwie z Gundorfu prof. Rosenkranz i dyr. Instytutu Ekonomiki Rolnictwa Ukrainy I. N. Romanczenko nie zgodzili się z tym poglądem stwierdzając, że faktycznie podzielony w spółdzielniach dochód uznać należy za placę roboczą i zaliczać w całości do kosztów produkcji.

Z innych elementów metody omawianej w referacie nadm enić należy, że środki produkcji wytworzone w gospodarstwie liczone są według kosztów ich produkcji, a nie cen rynkowych. Amortyzację środków trwałych oblicza się w metodzie radzieckiej według norm stosowanych w sowchozach. Referent zwrócił jednak uwagę, że sprawa ta wymaga dodatkowego badania, gdyż dotychczasowe normy amortyzacji są zbyt niskie i w warunkach szybkiego postępu technicznego stanowią niebezpieczeństwo występowania moralnego zużywania się maszyn.

Rozdział kosztów ogólnych (nakłady pośrednie) według radzieckiej metody dokonywany jest według ilości nakładów pracy na poszczególne gałęzie produkcji, gdyż główną część tych kosztów stanowią koszty personelu kierowniczego i inżyneryjno-technicznego.

Jeżeli chodzi o produkcję sprzężoną i produkty uboczne, jak np. liście buraków cukrowych, słomę lnu, mięso i mleko itp., to przy produkcji sprzężonej stosuje się rozdział kosztów według wartości tych produktów liczonej w cenach państwowych, a przy produkcji ubocznej uwzględniając jej znaczenie w produkcji. Tak np. słomę i liście buraków według zawartych w nich jednostek karmowych i średniego kosztu produkcji jednostki karmowej w gospodarstwie. Obornik zaś według zawartych w nim składników pokarmowych (1 tona obornika oceniana jest w Zw. Radz. średnio około 14 rubli). Wartość produktów ubocznych potrąca się od kosztu produkcji wytworu podstawowego i uzyskuje się na tej drodze jego koszt produkcji. Kosztami wywózki obornika i jego wartością obciąża Instytut Wszechzwiązkowy w 60% roślinę przychodzącą bezpośrednio na oborniku, a w 40% przychodzącą w drugim roku. Koszt cieląt przyjmuje się na równy 100 kg mleka. W naszym wystąpieniu w dyskusji współczynnik ten skrytykowaliśmy jako zbyt niski, wypowiadając się za propozycją czechosłowacką, aby przyjąć 1 kg żywej wagi cieląt za równy 6 kg mleka. Zwróciliśmy również uwagę na konieczność opracowania jednolitych założeń metodycznych, które umożliwiłyby rozpoczęcie badań nad kosztami produkcji w skali wszystkich krajów

obozu socjalistycznego, co umożliwiłoby wysunięcie wniosków odnośnie podziału pracy w rolnictwie między naszymi krajami. Wniosek ten został przyjęty.

Referat o metodach badań nad rozmieszczeniem i specjalizacją oraz nad systemami rolniczymi wygłosił dyr. Instytutu Ekonomiki Rolnictwa w Pradze dr J. Krblích. W referacie przedstawione zostały głównie metody stosowane w Czechosłowacji i ich zastosowanie w praktyce planowego rozmieszczenia produkcji rolnej. Jak wynika z referatu prace nad rozmieszczeniem produkcji rolnej w Czechosłowacji oparte są na szczegółowych badaniach przyrodniczych i ekonomicznych i stanowią już obecnie podstawę planowania produkcji rolnej w poszczególnych rejonach kraju. Jak wynika z dodatkowych rozmów z referentem prace nad rejonizacją prowadzone są w Czechosłowacji bardzo intensywnie od 1947 roku przy udziale 20 pracowników naukowych.

W dyskusji nad referatem zabierało głos wielu mówców, a między innymi także dyr. Instytutu Ekonomiki Rolnej w Warszawie prof. dr Fr. Dziedzic, który przedstawił stan prac i metody badań w tym zakresie stosowane w Polsce.

Referat o ekonomicznej ocenie ziemi przedstawiony został przez dyr. Instytutu Ekonomiki Rolnej NRD G. Elferta. W referacie zostało omówione znaczenie prac naukowych nad ekonomiczną oceną ziemi dla planowania rozwoju rolnictwa, racjonalnego rozmieszczenia produkcji rolnej i prawidłowego ustalenia obciążeń podatkowych. Referent przedstawił wyniki badań przeprowadzonych w NRD nad wahaniami plonów poszczególnych roślin w zależności od rodzaju użytkowania ziemi, jej jakości i uprawy oraz stosunku nakładów na jednostkę powierzchni i jednostkę produktu w zależności od naturalnych warunków uprawy. W toku dyskusji nad referatem stwierdzono celowość rozszerzenia tego kierunku badań także na inne Instytuty.

* * *

W drugiej części konferencji dyrektorzy poszczególnych Instytutów przedstawili tematykę, organizację i główne założenia metodyczne prac badawczych prowadzonych w bieżącym roku w ich Instytutach.

Przedstawione informacje wskazują, że w ostatnich latach nastąpiła w krajach socjalistycznych znaczna intensyfikacja badań ekonomiczno-rolniczych, której sprzyjały dokonane zmiany w polityce gospodarczej, a zwłaszcza stworzenie znacznie bardziej sprzyjających rozwojowi rolnictwa warunków ekonomicznych. Dokonane przemiany stawiają jednak obecnie przed nauką ekonomiczno-rolniczą znacznie większe niż dotychczas zadania, z których wiele bądź w ogóle nie zostało podjętych, bądź też rozwiązywane są zbyt powoli i w sposób niezadawalający.

Wysuwa się w związku z tym potrzeba podejmowania badań zespołowych na kluczowych odcinkach bądź w skali kilku krajów sąsiednich, bądź nawet wszystkich krajów socjalistycznych.

Uczestnicy konferencji wysoko ocenili sesje naukowe poświęcone zagadnieniom ekonomicznej efektywności inwestycji w Polsce oraz rozmieszczenia i specjalizacji produkcji rolnej w Czechosłowacji i wskazali na celowość organizowania konferencji o jednolitej, węższej tematyce.

Z ramienia Czechosłowackiej Akademii Nauk Rolniczych, na następną konferencję ekonomistów rolnych krajów socjalistycznych, zaprosił uczestników dyr. dr Krblích do Pragi.

Dla lepszej koordynacji prac naukowo badawczych konferencja opracowała następujące zalecenia:

1) Opracować wnioski dotyczące dodatkowej tematyki prac naukowo-badawczych w zakresie ekonomiki rolnictwa, którą winny podjąć Instytuty Ekonomiki Rolnictwa, dla przedstawienia ich na IV konferencji koordynacyjnej.

2) Prosić dyrektorów Instytutów Ekonomiki Rolnictwa ZSRR, Czechosłowacji, Polski i Bułgarii aby opracowali program przygotowania do wydania map rolniczych obozu socjalistycznego oraz słownika z zakresu ekonomiki i organizacji produkcji rolnej.

3) Dla dalszego zacieśnienia kontaktów między Instytutami Ekonomiki Rolnictwa krajów socjalistycznych zaleca się wprowadzenie systematycznej wymiany drukowanych prac, posyłanie wzajemne pracowników na staże naukowe, organizowanie sympozjów, kilkutygodniowe wyjazdy dla zapoznania się z metodami i organizacją badań.

Na specjalne podkreślenie zasługuje wzorowe przygotowanie i organizacja konferencji oraz klimat w pełni swobodnej wymiany myśli i poglądów. Prawie wszystkie

teksty referatów i informacje o pracach prowadzonych w Instytutach Ekonomiki Rolnictwa poszczególnych krajów zostały doręczone uczestnikom bądź przed, bądź w toku obrad co bardzo usprawniło obrady i pogłębiło dyskusję.

Przyjęte w toku obrad wnioski i uchwały konferencji zostały powielone i rozdane uczestnikom przed wyjazdem. Teksty referatów i uchwał konferencji są dostępne dla zainteresowanych w Instytucie Ekonomiki Rolnej w Warszawie oraz w katedrze Ekonomii Politycznej SGGW w Warszawie.

Ciekawym uzupełnieniem obrad były dwie wycieczki do eksperymentalno-badawczych ośrodków terenowych (tzw. opornyje punkty) Wszechzwiązkowego Instytutu Ekonomiki Rolnej, z których jeden mieści się w kołchoz'e, a drugi w sowchozie. Dało to sposobność do zapoznania się z kierunkami, organizacją i poziomem produkcji w podmoskiewskich przedsiębiorstwach rolnych oraz wprowadzonymi w ostatnich latach zmianami w systemie wynagrodzeń zarówno w sowchozach jak i kołchozach, które już obecnie spowodowały wielki wzrost zainteresowania wynikami produkcji i wzrost wydajności pracy.

Również sama koncepcja prowadzenia eksperymentalno-badawczych ośrodków w terenie wypróbowana przez Wszechzwiązkowy Instytut Ekonomiki Rolnictwa jest bardzo interesująca i daje doskonałe wyniki. Wydaje się, że i w naszych warunkach, przy odpowiedniej adaptacji, mogłaby być z pożytkiem wprowadzona.